

Z

VONI

Leto III. List 15.

NA DUNAJI 1. AVGUSTA 1877.

SAMOTAR.

7.

mladičem svojim gledaš me zvedavo,
 Prijazna ti sernica, jasnooka;
 Ohrani Bog ti ljubo dete zdravo,
 Ne vdari težka te njegova roka.
 Življenja kratkega raduj se z njim,
 Neznana bodi ti boleost največa!

A ko bi res zadela te nesreča —
 V oblast si tudi ti osodi dana —
 Takó globoka in takó skeleča
 Nikdár ne more biti tvoja rana:
 Izgine, mine vsa boleost sercá
 Čez noč vam, kakor sled stopinje v travi.

Žival boleost boli samo sedanja,
 A nas prihodnja straši bolečina;
 Trenotje kratko mirnega vživanja
 Bridkost grení nesrečnega spomina:
 Gorjé nam, da je sercu dan spomin,
 Da v tesni zvezi z njim je, neprestani!

Stvarém, kar stvarnik jih na svet postavi,
 Odmérjen vsaki svoj je dél terpljenja;
 Življenje je bolezen, njé ozdravi
 Smert sama nas, ni drugega rešenja!
 Nesreča je življenje vsem stvarém,
 Nad vse je človek vreden milovanja.

Spomin izgubo vedno živo hrani,
 Skerbi, da ni je pozabiti moči;
 Da ne zaspi nam bolečina, brani
 Skerbán čuvaj podnevi in ponoči.
 Spomin, nesrečni dar človeku tí,
 Jaz sem izkusil, kaka moč je tvoja! —

— Medléla je družica zvesta moja,
 Na videz mirna, v božjo voljo vdana;
 Pogled otroka ní ji dal pokoja,
 In z nova ji je kervavela rana —
 Lepo, cvetica blaga, si cvelá,
 Dokler te ni zadela z neba slana! —

B. M.

R O S A N A.

I.

„Dober dan, oče Jelenko“, kaj imate na rami?“

„Čebele!“

Mladi kmet, ki je bil dobil ta odgovor, ni si mogel kaj, da bi se ne nasmijal, da si ni bil videti nič prav dobre volje. Mož, katerega je bil srečal in nagovoril, imel je vrečo na rami; v vreči pa menda, odkar svet stoji, ni se še videlo, da bi kedó čebele prenašal. Težko če ne je bil starega Jelenka, ki je pridno v klanec koračil, samo zato ustavil, da bi slišal kako norčavo iz njegovih ust.

Stari Jelenko je bil znan po vsej okolici za moža, ki je vedno praznične volje. Redko kedaj je izpregovoril resno besedo, zato ga je vse rado imelo. Kakor soince sije pravičnim in krivičnim, takó je stari Jelenko, vedno na potu, razveseljeval in kratkočasil ves okraj, v katerem je bil doma. Vesela ga je bila vsaka hiša, v kateri se je ustavil; kar je pustil v njej dobre volje za sabo, kratkočasnih izrekov, uganek in pripovedek, bilo je ljudem dovolj za vso zimo. Kedor ga je srečal na potu, dobil je svoj délež, ter nesel ga vesel domov. Rad se mu je dal otrok malo za lase potegniti, ali pa za uho, nič ga ni bolelo; možiček je vselej to nekako robato dobrikanje osladil s kako prijetno norčavostjo.

Jelenko je bil nizke ali krepke postave, visokih pleč, med katerima je bila nekoliko vderta precej debela glava s podolgovatim obrazom, malo zakriviljenim nosom in širokimi ustmi, ki so se navadno držala na smeh. Noge je imel nekoliko zakriviljene, pa ne takó, da bi mu bil lahko kolo med nogami zatočil, kakor se je govorilo. Herbet mu je bil sključen takó, da je bil mož skoraj gerbast videti. Ne to ne ono ni poviševalo njegove lepote, pač pa je delalo, da je bil videti še krajši, nego je bil v resnici. S tem kratkim popisom telesnosti njegove pač nismo moža posebno priporočili ljubeznjivim bralkam, ali on je bil zadovoljen sè svojim telesom, tolikanj bolj, ker je bil že v letih. ko človeka minejo vse ničemurne misli. Dodati nam je še, da je nosil, kar so pametovali ljudje, vedno enak rujav klobuk z nenavadno širokim krajem, takó da je bil dober za dež in za solnce. Kader je bil na potu, imel je dolgo, krepko palico v roki, zgoraj zakriviljeno, takó da je bila nekako škofovi podobna, samo da ni bila sreberna. Lesena je bila kakor druge palice, ali iz kakega lesa, tega ni nihče mogel ugeniti. Mi bi skoraj sodili, da je bila iz hudolésovine; huda je bila zares, bali so se je psi in otroci, dasi jo je mož redkokedaj rabil; in terpežna je bila kakor njegov klobuk.

Oženjen ni bil Jelenko nikoli. Govorilo se je, da je bil nekédaj že čisto blizo ženitve, ali stvar se je bila razderla, nihče ni prav vedel, zakaj; sploh je bilo mnogo skrivnostnega v življenji

tega čudnega, nenavadnega moža. Kmetijo je bil prepustil mlajšemu bratu izgovorivši si samo kot, malo sobico pod streho, brez njive. Mož je zase malo potreboval, kadil ni, ne pil, ne igral. Koše je plèl doma in po hišah; popravljaj je ljudem razna orodja in radi so ga klicali, kader je bilo pomoči bolni živini.

Na takem potu ga je bil tudi zdaj srečal mladi kmet, kakor smo videli.

„Kaj pa ti, Somrak? Kaj носиš ti takó težkega na glavi, ker si takó potlačen? Preglavico, kaj?“

„Preglavico, preglavico, ugenili ste, oče Jelenko“.

„Težka ní bila ta uganka, Jelenko je že druge razluščil“.

„Sam Bog večni vedi, kaj me je motilo, da sem se šel ženit!“

„Prav praviš, motilo; kaj te je motilo? Veš, jaz bi ti lahko povedal, prav jasno povedal, kaj te je motilo; pa nočem, nespodobno bi bilo. Zdaj te je došla pamet, vsakega dojde enkrat, ali po navadi prepozno; prepočasna je pamet, ali pa mi smo prehitri, posebno v mladosti, ko nam je pameti najbolj potreba. Ali sem ti jaz svetoval, da se ženi?“

„Odsvetovali mi tudi niste“.

„Jaz ne prigovarjam mački, da naj pusti miši, ali pa kravi, naj ne zahaja v zelnik. Huda kri, huda kri, Somrak, to ti je naša nesreča, to je naš izvirni greh. Ali mordà pa mora vse takó biti, brez tega bi ne prenašal jaz čebel v vreči in ti svoje preglavice; to je, naju bi celo ne bilo na svetu, ne drugega nikogar, in to bi bilo najboljše. Kje si bil, Somrak?“

„Tam gori na Skali pri tistem — ne vém, kakó bi mu dejal, da bi ne bilo greha!“

„Kakove opravke imaš pri njem? Pa vendar ne kaj napačnega, da bi ti kaj naredil, ali zagovoril, káj? Govori se, da zna mož na černe bukve, ali si videl mordà tiste černe bukve?“

„Videl, videl sem bukve, ali so pa černe, ne vem: ni mi prišlo na misel, da bi gledal, kakove so, černe ali rujave; samo to vém, da so zame černe; zapisanega me ima v njih“.

„A, takó? Potem si pa že na pravem potu“.

„Ne, nič dolga, kedó bi neki Somraku kaj posodil? na kaj? Na tisto kolibo, ki že od starosti skupaj leze? Za derva bi bila še, suha je dovolj, za kaj družega ne. Košček polja imam od njega v najemu. O to vam je hud človek; gorjé, ako bi mu ne prinesel najemnine o dogovorjenem času, precej bi imel pečat v hiši. Ta človek nima serca, ali pa je terdo, da bi lahko kresal z njim. Zbral sem bil, kolikor sem mogel, vsega mi ni bilo mogoče, in napotil sem se s težkim serecem; to vam je bil pravi križev pot; izveličarju ni bilo huje, ko je šel na oljsko goro, ali na goro Kalvarijo in je kervav pót potil. Kakó se je zaderl nad menoj! Pital me je z lenuhom, lahkoživcem, zapravljivcem; kakor toča je padalo na mojo ubogo glavo. Sploh ima čudne misli o nas kmetih; pravi, da se nam še predobro

godi. da ne vemo, kaj je pravo siromaštvo, kaj je stradanje; po mestih, pravi, so siromaki; kmet ima vsaj svojo streho in derv po zimi. Jaz ne vem, kakó je po mestih. Ko sem bil pri vojakih, bil sem v mnogih mestih, ali videl sem povsod samo bogastvo“.

„Ni čudo, vojaki se izprehajajo samo po vélikih ulicah in glavnih terghih, tam sevéda je malo videti siromaštva. Veš, Somrak, prav vse ni prazno, kar mož govori. Torej, kakó sta se razšla?“

„Slabo; ko sem ga začel prositi, če nima že usmiljenja z mano, naj ga ima vsaj z ubogimi otročici, to so bili že celo vsi križi doli. Kaj? otroke imate tudi? zadere se nad mano, in rudeč je bil, kakor purán v jezi, kaj je potem še rekel, tega ne morem povedati. Slednjič se zareži nad mano, naj se mu poberem izpred oči. Ni mi bilo treba dvakrat veleti; vesel sem bil, da v mé ni zašul tistega vélikega črnega psa, ki ga povsod spremlja; ta pes je sam peklenščak, nikoli nisem videl take živali; oči se mu svetijo, kakor sovi po noči“.

„Ali denarja pa ima, denarja, pravijo“.

„Bog vé, odkod ga jemlje, ali ga sam dela, ali mu ga pa hudobni duh prinaša. Za tisto staro podertijo na Skali je dal toliko denarja, da bi bil lahko zanj vso našo vas kupil. In koliko je potem potrosil za popravljanje! Naredil si je grad, ki je že bolj trdnjava, kakor da bi se Turka bal. In v njem živi sám sè svojim hlapcem, ali kaj je? Streže mu in kuha in kaj vem, kaj še! In pa s tistim črnim psom“.

„Pravijo, da nikomur ne upa, vedel bo že, zakaj. Jaz bi sodil, da mora ta mož imeti žalostne izkušnje. Morebiti pa ni sam ob sebi takó hudoben, kakor se sploh govori; mogoče, da ga je svet hudobnega naredil“.

„Jaz samo toliko vem, da bi notel za ves svet prenašati njegovih kosti. V cérkvi ga tudi še živa duša ni videla. Eni pravijo, da hodi v mesto k božji službi; v mesto res hodi, todà Bog vé, po kaj. Angeljci ne bodo čakali njegove duše, ko bi ležal na smertni postelji“.

„Vidiš, Somrak, najnesrečnejši človek vendar nisi še na svetu. Če se ti tukaj slabo godi, bo se ti pa na onem svetu bolje“.

„Tisto pa zopet prav pravite: vsaj upam, da bo tam gori bolje; siromaki imamo pekel že na tem svetu; zato menim, da se nam ga ni bati na ónem. Kje bi pa bila po tem pravica? S tem Skalarjem bi res ne menjal. Sam Bog vé, kaj ga je prineslo v naše kraje, in odkod je prišel. Nič dobrega nam ní prinesel: odkar je tukaj, tri leta bo v jeseni, nam je vsako leto toča pobila“.

„Torej meniš, da jo sam dela?“

„Tistega ravno ne pravim. V šoli se nam je právilo, da se toča sama dela, razumel nisem, kakó: duhovniki pa nas učé, da je toča božja kazen, torej bi jo moral Bog sam delati, kar se mi zopet čudno zdi. Ali to pa tudi ni samo ob sebi, da, kakor pra-

vijo, ves božji dan v tistih svojih knjigah tiči. Tudi po gozdu se časi izprehaja z bukvami v roki in čudno sam sè sabo mermrá“.

„Ali so tiste bukke černe?“

„Tistega ne vem; ali pisane so v takem jeziku, da nihče ne more ugeniti v katerem“.

„Ali si jih sam videl?“

„Jaz ne, Adamov France, ki je bil v mestu v latinskih šolah, jih je bil našel enkrat, ko jih je bil Skalar na kamenu pozabil. Pogledal je bil vanje, ali razumel ní nič“.

„To bi ne bilo še nič posebnega; Adamov Franc ní daleč prišel sè svojo učenostjo, do péte, káli“.

„Kaj pa tisto, kar pripovedujejo, da ima neko skrivno shrambo, v katero živa duša ne smé, vso polno čudnih, steklenih posod, kakor jih ní nikjer videti v pošteni keršanski hiši. V tisti shrambi tiči po več ur na dan, preceja, zliva in prekuhuje neke tekočine in druge stvari; ogenj, pri katerem kuha, ni navaden ogenj; zdaj ima višnjev plamen, zdaj rumen, zdaj rudeč, to mora biti pravi peklenski ogenj, tudi diši takó čudno! Kaj mislite, kaj kuha ta človek? Jaz pravim, da zlato, ali pa kake strupove, kaj menite, Jelenko?“

„Jaz nič ne menim, ker ga nisem videl, kaj dela. Morebiti je pa kak učenjak, ki napravlja zdravila“.

„Podobno ní, da bi kaj dobrega veršil takó hudoben človek. Véste, jaz pa menim, da je kak hudodelnik; Bog vé, kaj je storil, potem je pa pobegnil in priklatil se v naše kraje, ali jim je pa celo iz ječe ušel. Čudno se mi zdi, da ga naša deželjska gosposka takó v miru pusti. Pa naj ima ubogi kmet kje v hosti gredico tabaka, če je še takó skrit, precej ga izvohajo — pa plačaj, ali pa kravo iz hleva!“

„Hudoben človek, praviš, da je Skalar; ali si pa že slišal, da je, odkar je tukaj, komu kaj žalega storil?“

„Tega ne; nič se mu ne more očitati, delavce dobro plačuje, jaz sam sem mu že delal na polji, dovolj jedi je bilo in pijače. Skalar nikomur dolžan ne ostane; škoda samo, da si je prihranil takó malo polja, lep zaslužek bi bil pri njem in ne težak. Rokodelci, ki delajo zanj, ne morejo ga prehvaliti, to gre iz roke v roko, samo da je delo dobro in pa o pravem času gotovo. O takó neumen ní, da bi tod po okraji kaj hudobnega počenjal; saj tudi tat ne krade po vasi, v kateri prebiva; še lisica, pravijo, da ne lovi kokoši blizo po okolici, zato je tudi lisica“.

„Torej je dobro imeti tatú in lisico blizo, ne samo da sama ne kradeta, če sta pametna, še drugih ne pustita blizo, da nanju ne leti sum, če se kaj zgodi. Zato se nam tudi Skalarja ní bati, tega hudobnega človeka. Nič te naj ne skerbi, kar si mu dolžan ostal. Le mirno pojdi domóv, Somrak, težko te morebiti čakajo žena in otroci. Glej, solnce je zašlo; tudi meni bo dobro stopati, da pridem pred mrakom domóv“.

Takó sta se razšla Jelenko in Somrak, vsak na svojo stran.

Jelenko ni bil že dolgo časa z nikomur toliko resnega govoril, kakor zdaj sè Somrakom. starček je imel dobro seree, smilil se mu je ubogi Somrak, ki so ga težile navadne gospodarske skerbi. Morebiti bi bil Jelenko, ki je poznal kraj in ljudi kakor malokedó, vedel več pripovedovati o Skalarji, ali poslušal je raji, bodi si, da ga je mikalo slišati, kar se govori o tem čudnem, skrivnostnem človeku po okraji, ali je pa hotel Somraku dati priliko, da si z razgovorom olajša serce.

B. M.

(Dalje prih.)

Z O R K O.

Podoba iz dijaškega življenja.

II.

(Dalje.)

Zorko. Čudne vérnike in oznanovalce ima rodoljubje, kakor vsaka lepa ideja. Taki ljudje nam poleg vse svoje dobre volje več škodijo, nego se sploh misli; smešijo nas pred svetom. Žalostno je to, da so ravno oni taki najglasnejši; svet sodi po tem, kar vidi in sliši. Kedó mu more zameriti? Če ta človek res pride na Rusko, kake pojme bo dal našim severnim bratom o nas! Todà pustimo take neprijetne misli. Bliža se vesela družba, če se ne motim; čujejo se koraki. Korén!

Korén (skozi vrata). Ali naj pogernem, gospod?

Zorko. Družba je tukaj. (Zima, Pribegar, Kovač, Sadnik in drugi nastopijo.) Bog vas sprimi, prijatelji; nocoj bodimo še enkrat veseli skupaj, predno se razkropimo po svetu. Bog vé, ali se še kedaj snidemo vsi takó zdravi in veseli, kakor smo zdaj. Ti, Pribegar, odpotuješ že jutri, ne?

Pribegar. Dà, jutri o polu desetih. Rad grem domóv, vendar tožilo se mi bode po veselem mestu dunajskem. Slovo bo dati lepemu dijaškemu življenju. Po sedaj bomo sedeli sključeni v kaki cesarski pisarni in pero grizli za mizo obloženo sè suhoparnimi akti.

Zima. Kaj meniš, da je prijetneje „raka“ in „ribo“ sklanjati s paglavci po slovensko, po latinsko in po gerško? „Quem dii odere“ — o miserere!

Zorko. Ti, Sadnik, ostaneš še tukaj?

Sadnik. Poskusil bom. Sedem let je služil Jakob za svojo Rahélo, potem je še le Leo dobil; ne, dejal je, té pa ne, raji služim še sedem lét, in res si jo je prislužil. Moja Rahela je lastna pisarna.

Kovač. In takó bova oba ljudi derla, jaz po svoje, ti po svoje. Gorjé mu, kedor pride nama v roke. Bog živi tožbe in bolezni! Vendar ti, Sadnik, boš na boljem; tožijo se pri nas ljudje dovolj, ali bolni nočejo biti, bolni. To bo treba delati kakor sv. Matija,

„ki led prebija, ako ga ní, ga naredi“. Takó delajo zdravniki po mestih. Pokliči ga zaradi nahoda ali kurjih oces, takó dolgo ti bo prigovarjal in trobil v té, da boš slednjič čutil v sebi in na sebi vse bolezni, kar jih do zdaj poznamo. Potem se pa striže ljuba ovčica.

Zima. Lepo govoriš o svojem stanu, Kovač!

Kovač. Človek mora vedeti, kjé govori; drugjé govorim drugače; nič se ne boj, Zima, ti me ne boš učil!

Zima. Ali pri nas imajo ovčice malo volne; in še té ne dadó z lepa sè sebe.

Kovač. To je ravno križ.

Zorko. Zdaj pa sédimo, gospóda.

Zima. To je najpametnejša beseda, kar se jih je do zdaj tu govorilo. Jaz si bom najprej natočil. Dobra kapljica!

Zorko. Ponujal ne bom; vsak, kakor se mu ljubi, saj veste, kakó je pri meni navada.

Zima. Pametna navada; mene ni treba siliti, kakor kmečko nevesto. Pribegar, privošči si tega-le fazana. Take kuretine ne boš obiral kje v Velikih Laščah, ali pa v Črnem potoku. Saj pravim, Dunaj. Dunaj!

Sadnik. Dunaj! Brez Zorka, ne vem, ali bi tí vedel, kaj je fazan, pečen fazan: živega si morebiti videl v Schönbrunn, narisane v Pokornijevem živalstvu. Ali kaj je fazan, ako ní pečen, povej mi, Zima!

Zima. Tisto pa spet prav praviš, Sadnik. Dunaj nam ni razvil želodeca, ne meni, ne tebi, razen Zorku morebiti. Mnogokedaj nam se je tožilo v sijajnem mestu dunajskem po poštenih domačih žganeih. Vendar, takó ali takó, prebilo se je, in zdaj smo možje. Človek ne živi samo ob kruhu —

Sadnik. Treba je časi tudi malo mesa.

Pribegar. Zdaj pa kaj veselega, gospoda, po besedah pesnikovih:

Če dobri góvori ga spremljajo,

Uspešno gré nam delo izpod rok.

Gospod Zima ima besedo. Tí si naš „senior“, tí si največ doživel.

Zima. Veselega malo.

Pribegar. Tudi žalostni dogodki so dobri, samo da se veselo pripovedujejo. Povej nam tisto, kakó je bilo, ko si v francoščini podučeval.

Zima. Saj ste že slišali.

Kovač. Nič ne dé, dobra stvar se lahko dvakrat sliši. Ali si tí že slišal, Zorko?

Zorko. Jaz še ne; govóri, Zima!

Zima. Torej, če tí praviš — „Infandum regina jubes —“

Kovač. Samo latinskih citatov ne! Brez predgovora; primoči in začni!

Zima. Prišel sem bil na Dunaj s polno glavo, prazno možnjo.

Kovač. Kakor jaz.

Zima. Glava mi je bila polna, nekoliko latinščine, gerščine in druge navlake, ki si je človek s časom nabere na gimnaziji; moja pričala, menil sem, odpró mi vsaka vrata. Lepa pričala sem imel —

Sadnik. Samo v matematiki ti je šlo terdo.

Zima. Kakor tebi v gerščini! Vsi ne moremo vsega. — Vsaka biša, menil sem, bode vesela takega učitelja ali odgojitelja. Začel sem prebirati liste, na zadnji strani: „Odgojitelj se išče“. — Vsak inserat se mi je zdel, kakor da bi bil nalašč zame. Tekal sem od hiše do hiše, ali kamor sem poterkal, povsod je bilo prepozno. Če se mi je pa vendar kedaj posrečilo, da me je gospôda préd se pustila — navadno so me sprejemale ženske — kaj je bilo? Ogle-davala me je taka šopirna goska od nog do glave, kakor da bi bil na prodaj; zastonj sem ji molil svoja lepa pričala, še pogledala jih ni; čudno, skoraj razžaljivo je vihala nos, kakor da bi izhajal od mene kak neprijeten duh —

Kovač. Morebiti si pa prej česen zajuterkoval —

Zima. In nato je bilo prvo vprašanje, ali znam francozko. Jaz, da ne. Nikoli nisem znal druge francozke besede razen: abecante.

Sadnik. Kaj je to „abecante“, to ni francozka beseda, motiš se, brate!

Zima. Ti praviš, da znaš francozko, pa še tega ne veš, kaj je abecante?

Sadnik. Kje si slišal to spako?

Zima. Nek star kmet mi jo je povedal, živel je še za časa, ko so bili Francozi pri nas. Takó so si nazdravljali pri vinu.

Sadnik. A! zdaj vem, kaj je to: „à votre santé“, na vaše zdravje!

Zima. Zdaj veš, ko se ti je povedalo.

Sadnik. Abecante, Bog te živi, Zima; in zdaj, kako je bilo dalje?

Zima. Ko je slišala, da ne znam francozkega, kakor bi odrezal, vse razprave je bilo konec; z glavo je malo pokimala in Zima je bil milostno odpuščen. Tako se mi je zgodilo trikrat zapo-redoma. Brez francoščine, to sem zdaj videl, ne bode izhajati v ponosnem nemškem mestu dunajskem. Pa še to mi jo šlo po glavi, kaj so me ženske tako skerbno ogledovale od nog do glave; zlasti moje obnožje jim ni bilo videti po volji. Spomnil sem se besede gerškega modrijana: Spoznavaj samega sebe. Začnem se ogledovati od nog do glave, in potem zopet nazaj od glave do nog. Ko sem se bil tako trikrat, štirikrat pregledal in premeril, jelo mi je svitati v glavi. Moja obleka jih je motila. Zlasti moja stopála, še zdaj ne ravno predrobna, bila so tedaj videti še mnogo obširnejša v okornih domačih čevljih. V svoji nedolžnosti nisem vedel tedaj, kako gosposko ženstvo gleda moškemu zlasti na roke in noge, da niso preobile.

Sadnik. Jaz sam sem slišal na svoja ušesa, ko sem se vozil

v omnibusu z dvema ženskima in nekim, ne ravno premladim gospodom, da je rekla starša mlajši, ko je bil izstopil gospod: Ali si videla, Ema, kake drobne ročice je imel ta gospod? Ne, mama, odgovori ji deklica; tega nisem pogledala. Na to jo zaverne modra mati: To je pri meni vselej pervo, kar pogledam.

Zima. Kaj začeti? Obleka bi se bila še še kakó dobila; znosil bi jo bil kakor sraka gnezdo. Ta je imel frak, ta černe hlače, i. t. d. Ali kaj s francoščino? To ne gre tako naglo in meni se je mudilo, želodec ni hotel čakati, da biga glava došla. V tej stiski se zatečem k svojemu prijatelju Zalogarju, ki je bil prebrisana glava. In ne zastonj, on je že sam vse izkusil, poznal je Dunaj in njegove navade. S kratka: Svetoval mi je, naj si kupim malega Ploetza; tam je vsa francoščina lepo razdeljena na posamezne lekcije, vsak dan košček; učim se naj vsak dan eno lekcijo, in to korenito, kar ni težko: takó bodem svojim učencem vedno za eno naprej. Samo skerbim naj seveda, da dobim samo take učence, ki ne bodo še znali nobene francoske besede. Takó je sam delal in dobro izhajal. Tako sem storil. Posrečilo se mi je, da pridem k neki mesarici, pravi Dunajčanki, debela je bila takó, da bi jo bil človek s težka z obema rokama obsegel čez pas. Lica so se ji svetila od same maščobe, kakor ko bi jih bil z medom namazal. Zdaj sem seveda znal francosko. Iz prve lekcije sem si bil zapomnil neke besede; té sem ji izprožil za poskušnjo v tisti debeli, tolsti obraz s tako krepkim naglasom, zlasti nosnike sem tako odločno povdarjal, da se je žena kar režala od samega veselja. Izročena sta mi bila dva paglavca, prava sina svoje matere, razvajena, poredna, samoglava, da je bilo veselje. Izmed vseh jezikov, kar jih je do zdaj na svetu, znala sta samo enega, ki je nekoliko soroden in podoben nemškemu, to je pravi, nepokvarjeni dunajski, ali prav za prav lerchenfeldski jezik. Hitro se sprijaznimo; pustil sem jih, da sta delala, kar sta hotela. in takó smo prav dobro izhajali skupaj. Za ostale predmete sta imela posebnega učitelja, ki je v hišo hodil; jaz sem imel samo francoščino in pa za odgojitelja sem jima bil. Hrana je bila dobra in obilna; žena prijazna, in mož je bil kakor je žena hotela; bil sem kakor v nebesih. „Doch mit des Geschiekes Mächten . . .“ Minilo je bilo kakih štirinajst dni; sedeli smo pri večerji, vsi dobre volje, kakor po navadi. Tu pride naši gospodinji pismo; razveseli se ga žena; pismo je bilo iz Pariza. O vruga, ko bi bilo francosko! Bilo je nemško, meni se je odvalil kamen od serca. Prezgodaj sem se veselil. Sestre hči, ki je bila ne vem za koga v Parizu, piše svoji teti, da jo pride skoraj obiskat. To je bilo veselje, moji gospodinji, ne meni. Merzel pot mi oblije čelo. Žena je ni mogla prehvaliti, kako dobro zna francosko; kako lepo bo, ko se bova midva pogovarjala po francosko, ona bo pa poslušala. Vraga boš poslušala! Predno je prišel določeni dan, Zima „abii excessit, erupit evasit.“ Ni ga bilo, pa ga ni bilo. Ljubeznjiva gospodinja moja pač dandanašnji še ne vé, kaj se je zgodilo z

njenim francoskim učiteljem. Samo ene stare čevlje sem ji pustil pod posteljo za spomin. Škoda, dobra hiša, neumna, a poštena žena. Na njeno zdravje!

V si. Bog jo živi!

(Dalje prih.)

B. M.

P E L A V C U.

Da lep si, mož, ne bodem dejal,
Podoben junaku v povesti;
Otrok bi se te na samoti zbal,
Mlad pes te oblajal na cesti.

Za mizo pri vinu sediš golorok,
To vino v Šampanji ne rase;
In hčerka tvoja, prijazen otrok,
V naročji sedé ti igra se.

Košate obrvi, tamno oko,
Serpó izpod čela ti gleda;
Po licih sternišče ti rase ostró,
Zadira se tvoja beseda.

Ti kolikor znaš, ljubeznjiv si z njo,
Z njo se pogovarjaš priljudno;
Lasé ji s čela gladiš z rokó,
In zraven smehljaš se čudno!

Zamazan, zašit si, samo da ne bós,
Lasjé ne poznajo glavnika;
Z rokavom, o groza, brišeš si nos,
Mož, kje je tvoja omika?

In s kruhom jo pitaš, večerje je čas,
Ponujaš ji kislega vina;
Dekletce jé in ti gladi obraz,
Dasi jo zbada ščetina.

Po tvojem vedénji, ne bodi greh,
Podoben se zdiš mi slonu;
To bil bi pogled, to bil bi smeh,
Ko ti bi se gibal v salonu!

Podobo iz vaju naredil bi rad,
Ponašal bi z njo se pred svetom;
Po mestih bi šel jo razkazovat
Nemarnim gosposkim očetom! —

In vendar jaz rad rokó ti podam,
In k tebi hotel bi sesti;
O belem bi duevu ne bilo me sram
S teboj hoditi po mestí.

Glej, žena tvoja, ki póte gré,
Da spravi domóv te „starca“;
Ti mirno podaš ji kozarec molcé.
Ne brani se ona kozarca.

Zdaj greste domóv, takó je prav,
Vsi trije ste že zaspani;
Priatelj, z Bogom, ostani mi zdrav,
Bog hčer in ženó ti ohrani!

B. M.

PLAVICE IN SLAK.

Spisuje Ivan z Verha.

I.

GOSPODA JE TU!

(Dalje.)

„Kaj? Ti? O pošteni ženski si upaš žal besedo ziniti, kedó je bolj pobožen, ali si ti, ali sem jaz? kedó ga je izmolil pri Bogu, da je šel v lemenat? Jaz! Ali si ga ti? Ko je vsa fara že govorila, da ne bo nikoli, nikoli gospod, takrat sem se jaz na tihem smijala in si mislila: Lahko govorite takó, ker ne veste, da jaz zanj molim. In res, šel je v lemenat. Se vé, da tebi je bilo po volji, ko je jel zvihan in očesan hoditi in je ob nedeljah ostajal zadaj za durmi, in prodajal zijala po levi strani. Tebi bi bilo všeč in tvojemu očetu tudi, ako bi se dalo kakó napraviti, da bi denar iz bogate hiše ne šel v káko revno kočó, ampak ostal med bogatini. Ali se ti je v časih sanjalo že o mladi Boštičevi gospodinji? Mordá se ti sanja še sedaj katerikrat?“

„Takó, kakor vam o Premretovih peticah“, odverne Jetka; „kar ima človek rad, o tem se mu rado sanja“.

Joj, to je bila strupena stvar! te Premretove petice. Gotovega se ní vedelo nič o njih, le toliko, da so bile ukradene. Prav odločno se ní upal nihče terditi, da so šle z Bertakovo Lizo, a sum je letel ves na njo.

Zdaj je bil ogenj v strehi. Germeti je jelo, kakor bi se bile Bertakovini jezi zatvornice poderle. Jetka odide molčé in mirno in že precej je bila proč odšla od družčine, a Bertakove vpitje in zmerjanje za njo čuje še dolgo časa.

Ker se je takó nežna stvar spravila na dan, jele so se dekleta počasi izgubljati in Bertakova je ostala sama s Pustovo.

Mej tem pa se je gospoda vozila po polji, med klasjem in cvetjem in zelenimi travnici. Lep, jasen dan je bil. Adela, Skalarjeva sorodkinja, še ní bila nikoli takó vesela, nikoli takó živa in berhka; vsaka žila ji utriplje urneje in veseleje. Pa, je li čudno? Koliko novega, česar ní še nikoli videla, koliko veselega se ji kaže o vsakem koraku med vožnjo skozi vasi. Glejte, tam le na onem dvorišči skače roj privajenih zajčkov, belih in černih in raznoverstno pisanih! Adela pokaže s perstom na nje, stopi na vozi kviško, ter ploskne ob roko: „Tetka, glejte jih, glejte“, in Stefanu zasuče sè svojo mehko ročico glavo proti njim: „Ali jih vidite?“

„Mon dieu!“ opominja Skalarjeva gospa, „Adela, kakó si razposajena. Mon dieu!“

In kmalo potem, kaj zagleda? Čudno! Prav v veršičku visoke lipe sedi velik petelin. In zopet tam le pri sosedu sedi pod

košato senco omizje kmečkih ljudi pri kosilu. Po jedi posedé še v prijaznem pogovoru. In na tleh, v travi zdravno njih sedita dva otročaja, tri ali štiri leta stara, pri svojem kosilu. Na skrivnem se je prikradel k njima maček, ter jima jel pri kosilu pomagati. Eden začne jokati, drugi pa mačka sè žlico po gerbi pretepati. Todá spaka se ne dá odpoditi, dokler se ne ozró mati po jokajočih sinčkih. Z jezo zgrabijo mačka za rep, ter ga veržejo daleč proč od sebe. In nekoliko od tod, na družem ali tretjem dvorišči, ali to ní lepo? „Tetka, tetka“, vsklikne Adela: „pav, pav!“ — Kolo dela, solnce pa se vpira v njegov zlati rep. To Adeli ní neznana žival, videla je že pava, in sicer v šoli, a oni je bil naslikan, ta pa živ; hodi sem in tja, ter kaže solncu svojo zlato lepoto.

Oče Boštice je gospodo že komaj pričakoval, ker odzvonilo je že k popoldanskemu opraviilu pervikrat.

„Stara!“ pravi Boštice svoji ženi v kuhinji, „sedaj ti povem, pridi na dan, ter se ne skrivaj, kakor rak v luknjo. Gospode še pozdravila nísi“.

„Oče, oče, že gredó!“ — Toliko da Boštica ne izpodnesó: cel roj se pripodi v vežo in kuhinjo, obe dekli, mali hlapec, pastir in precej njegovih tovarišev.

„Res je, že gredó!“ priterjuje mlada družčina, „pri Marinkovem znamenji so že!“

„Ó, Jes, Jes!“ javka Bošticeinja. „Jaz se ne pokažem!“

„Če te je sram, pa deni klobuk na glavo, pajčolan čez obraz ti že jaz preskerbim. Pojdi, Marijana“, reče Boštice veliki dekli, „pojdi v hlev pa pošvigni z metlo nekaterikrat ob stropu, tu ali tam se utegne kaj pajčevine deržati!“ — In jezen gre iz kuhinje na prag pred hišo.

Kmaló priderči gospoda. Rada ali nerada pristopi tudi Bošticeinja k možu na prag. Gospod Skalar jo kaj prijazno pozdravi, a predno se mu Bošticeinja upa v roko seči, obriše si jo z belim predpasnikom takó terdo, da je postala vsa rudeča čez in čez. Sila v zadregi je, ker reči ne vé družega, kakor: „takó!“ in potem se prisiljeno posmeje: „he, he!“ Malo jo je groza, malo pa sram, ker z gospodo še svoje žive dni ní govorila. Pa strah jo kmalo popusti, ko jo počneta Skalarja prijazno ogovarjati, posebno ljubeznjiva pa je bila mlada Adela, prav na tesno se je oklene za podpazuho, ter jo pelje sè seboj na dvorišče in od tod na vert, kjer je bila napravljena prijazna lopica. Boštice pa ostane pri mladih dvéh gospodih, pri Stefanu in Vesu. Bošticeinja je šla razkazovat gospodi, kaj imajo in koliko, Veso pa sede v lopico na vert, ter si dá priřesti vina, ker je silno žejen. Boštice ní toliko strahopeten, on vé z vsakim človekom izhajati in govoriti, s kmečkim in gosposkim. Pri vinu se menijo o tem in onem, mahoma pa prestriže Vesu besedo, ter vpraša:

„Ali imaš že babo?“

Opomniti je, da je Boštice dobro premislil, kakó bi dejal „ti“, ali „vi“, in sklepal: Kaj bi ga vikal, ko je Stefanov prijatelj?

„Ali imaš že babo?“ vpraša ga?

„Zakaj menite takó?“

„No, ker imaš okovane perste. Lej ga mojega Stefana, ne enega nima, ti pa na enem perstu po dva. Pa saj si človek lahko misli, da je še nimaš, saj praviš, da hodiš še v šolo“.

„No, zastran tega, oče, ni nič skerbi. Jaz bi ne bil prvi, ko bi jo imel, pridite enkrat na Dunaj, pa se vstopite pred univerzo, povem Vam, da boste en ali drug dan lahko videli, da čakajo zunaj žena in otroci!“

„Za Boga križanega!“ prestraši se Boštic, „torej takó je že svet zašel! Poslušaj me, Stefan, trikrat na dan poklekni, pa do komolca Boga zahvali, da te nisem pustil na Dunaj!“

Potem govoré mnogo o Dunaji, toliko časa, da pridejo ženske z gospodom Skalarjem zopet na vert, kjer posedejo k obedu.

(Konec prih.)

PALME.

Spisal Ivan Šubie.

(Dalje.)

Orehove lupine so laknate: iz njih predejo razne pletenine, vervi, delajo metle, ščetí, tudi klobuke. Deblo ima v sredi, dokler je še mlado, mehek steržen, zato se dá porabiti za čolne in vodne ceví. Ko se postara, daje izversten les. Peresa so do 20 čevljev dolga; prebivalci jih razkoljejo in pletejo iz njih razna pregrinjala, terdne perte in domačo pletenino. Njih žilice so dobre za glavnike, in ker iz debela tudi teče neki „gumi“, s katerim si maže ondotno ženstvo lase, imajo vse „toilettne“ stvari kmalo pri rokah.

Predaleč bi prišli, ko bi hoteli vse naštetí, kar daje kokosova palma. Ne smemo se tedaj čuditi, da je imela nekedaj v družinskem življenji silno veliko veljavo in jo tudi še ima. Peresa njena so bila znamenja velike oblasti. Vladarji so jih pošiljali podložnim za dokaz svoje milosti ali najvišje volje. Na sandviških otocih so jo takó čislali, da so smeli samo moški vživati njen sad. Gorjá ženski, ki bi ga bila pokusila! Zadelo bi jo bilo zaničevanje vsega roda in gotova božja kazen. Bog zna koliko stoletij so zdihovala revice po tem prepovedanem sadu. A čas rešitve, osamosvoje jim je vendar zazoril: žena nekega glavarja je prelomila očitno stari zakon. Stermé je čakalo ljudstvo, da jo bode zadela jeza božja — a ker se ji ni nič zgodilo, posnemale so jo hitro vse druge. Od tedaj smejo jesti tudi ženske od tega drevesa.

Pripisovali so kokosovi palmi razne zdravilne moči in čudovite lastnosti. Starim ženskam pomladi kokosovo mleko zgerbano lice in vdihne nanj zopet rože perve mladosti — ker pa že zaradi tega ni verjetno, ker ta pomoček pri nas še ni v navadi.

Korenine se rabijo za merzlíco, sok od debla pa ozdravi razne očesne bolezni in mnogo drugih bolečin.

Še bolj imenitna je bila v tem oziru morska kokosova palma (Lodoicea), ki pa ne spada v to versto. Dolgo časa niso poznali od nje družega, nego orehe, ki so jih morski valovi časih vergli na obrežje. Gorjé onemu, ki bi bil zase ohranil ta sad! Plačal bi ga bil sè smertjo. Samo knezi in vladarji so smeli imeti morske kokosove orehe. Pripisovali so jim nadzemeljske moči in plačevali jih silno drago. Radi so dajali za en sam oreh bogato naloženo ladijo. Voda, ki je bila shranjena v posodi, narejeni iz njegóve lupine, bila je gotovo zdravilo za strup. Kar so z njo poškopili, to ni nikedar moglo škodovati. Kedor je imel oreh pri sebi, ni bilo se mu treba bati ne čarobnikov, ne družega zlega.

Za domovino morske kokosove palme ni znal nihče. Stare pravljíce so dejale, da raste v morski globočini, samo listni njen venec gleda iz valov. A videlo ga še ni nobeno človeško oko, kajti skrrije se pod vodo, ko priplava čoln do njega. Drugod so védeli praviti, da roma od otoka do otoka — in blagor zemlji, pri kateri se ustavi . . . Take zgodbe so skrivnostno veljavo orehov pač še mnogo povikšale. Ko so pa zvedeli, da jih rodi le navadna palma, ki raste divja na sešelskih otocih — izginila je naglo njih moč in slava. Tam rabijo debla in plodove enako, kakor pri kokosovi palmi. Prebivalci ne vedó nič o njeni navidezni čarobni moči, pač pa jo blagoslavljajo kot neprecenljiv dar dobrega duha, ki jim jo je poslal na zemljo.

(Konec prih.)

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Vesel čut, ako ni dovolj krepak, ako ne izvira iz neke elementarne, notranje sile, daje nam to, kar imenuje Nemec: Lustigkeit. Iz takega poveršno-veselega čuta izvirajo tiste naše „okrogle“, ki mnogim pri nas takó nekako posebno ugajajo, da se jim zdé skoraj edine prava poezija; vse drugo jim je nenaravno, nezdravo. „prenapeto“, dolgočasno! Kaki so ti ljudje? Povej mi, s kom občuješ, veli pregovor, in povem ti, kedó si. Takó se tudi lahko reče: Povej mi, kake pesmi ti ugajajo in povem ti, kakošen si sam. To so poveršne, plitve duše, nezmožne pravega, krepkega, globokega ali vzvišenega čuta: ljudje, katerim je poezija samo kratkočasje, igrača, da jim dolgčas odganja, da jim pospešuje prebavo; to so pravi delavniški ljudje, brez vse poezije. Tak človek je lahko prav poštena, celó blaga duša, pustimo mu, kar ga veseli, kratkočasi; samo o poeziji naj nam ne govori. Tisto, kar imenuje on poezijo, ima samo vnanjo podobo poezije, prava poezija ni. Človek bi sodil, da so taki ljudje samo bolj v „nižjih stanovih“, med kmeti, rokodelci, težaki; izkušnja

nas uči, da je takih plitvežev največ v omikanih, ali prav za prav polomikanih "krogih", pri nas in drugod. Taki polovičarji so sami ob sebi čisto neškodljivi; slovstvu res ne pospešujejo razvoja, ali zaterli ga tudi še nikjer niso. Samo mirni naj bodo, ponosno naj ne dvigujejo praznih glav: če nam hočejo vriniti svoje misli, svoje čutje, pereče se jim: "Odi profanum vulgus et arceo"!

Nasprotno je žalosten, otožen čut, ako ni dovolj krepak, ako ne izhaja duši iz globočine, v pesmi to, kar se imenuje sentimentalnost. Zgodi se časi, da je človeku tako nekako čudno, nič se mu prav ne ljubi, jed mu ne diši, pijača ga ne veseli, vse mu je nekako pusto. Vprašaj ga, kaj mu je, ne more ti reči: to ali to me boli; to je neko neprijetno stanje med boleznijo in zdravjem. Tako nekako se mi zdi sentimentalnost; to je tisto žalovanje, ne védi zakaj, brez prave podloge, kakor Nемеc pravi: brezpredmetno. Človek je kakor v neki omóti, ne čuje prav in ne spi, ziblje se med upom in strahom, med žalostjo in hrepenenjem; sam ne vé jasno, česa pogreša.

Doumno je, da se ta sentimentalnost nahaja zlasti pri mladih ljudeh obojega spola, z mehkim srcem ali brez izkušnje, brez življenja za sabo. Tako stanje ni nič nenaravnega, pogubnega v mladeniški dobi človeškega razvoja. Jaz bi celo terdil, da je vsak boljši človek, zlasti pesnik, imel v svoji mladosti taka trenotja. Ne grajal bi jaz mladeniča, ki sedi v šumečem gozdu poleg vervrajočega studenca, glavo podpira s komolcem in misli, misli, sam ne vé kaj: samo to vé, da je nesrečen, neskončno nesrečen! Ali pa na griči sedé gleda, kako se solnce proti zatonu pomiče, in bel oblaček zlatom obrobljen plava pod jasnim nebom, dalje, dalje tja v neskončnost: in njemu se zbuja hrepenenje v srcu, sam ne vé, po čem, skoraj si želi playati z onim oblačkom dalje, dalje, sam ne vé, kam, v neko neznano, deveto deželo. — Ne bodem te karal, mladenič; posedaj tako, če imaš čas in sanjari, samo to bi ti svetoval, prav po prijateljsko svetoval: ne misli, da si že vse življenje preživel; kar meniš ti, da je življenje, to je samo predgovor, uvod resne knjige, kateri pravimo: življenje. In če se ti gibljejo v srcu pevske moči, ne bodem ti dejal, da zadušaj prvo gibanje svojega genija, ki razvija mlada svoja krila; poj, kakor veš in znaš, zlagaj svoje pesmice, a zložene skerbno shrani, da jih ne zagleda posvetno oko. Hrani jih, prijeten spomin ti bodo kedaj zlate mlade dobe! Ne daj se motiti slavnemu pesniku, ki poje:

Ne vém, kaj to pomeni,
Da žalost teži mi serecé!

On, ki je to pel, imel je življenje za sabo, on je vedel, zakaj mu žalost teži serecé.

S.

(Konec prih.)

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Dositej Obradović je začel delovati na slovstvenem polji od l. 1770. Dela so mu razne vsebine. — Mi bomo imenovali zaporedoma vse njegove spise. Prevod „sv. Ivana Zlatousta“ je ves narod z ljubeznijo objel in ga hlastno prebiral. „Pervenac“, „Bukvice“, „Hristoitija“. Ta dela so bila tiskana še le po njegovi smrti. — Život i priključenija Dimitrija Obradovića narečenoga u kaludjerstvu Dositea“, kakor sam pravi, ime Dositej je dobil v samostanu; to delo, katero je najbolj imenitno, nadaljeval je v knjigi: „Domaća pisma“. L. 1794. je spisal: „Sovjeti z dravago razuma“. „Slovo“. „Ezopove basne“ (l. 1788.). „Pjesma na vzjatje Bjelgrada“ (l. 1789., Lipsko). „Pjesma na insurekciju Serbianov“, posvečena Karagjorgju (Črnemu Juriju). „Sobranie raznih nравоučitel'nih veščei“. „Etika“. Vse to so dela, pisana kolikor toliko v narodnem jeziku, v katerem je pisatelj do tedaj bilo sram pisati, misleč, da bi bilo veleizdajstvo, če bi opustili ruskoslovenski jezik, kateri je bil po njihovih mislih oče vseh slovanskih jezikov.

Dos. Obradović se je s svojimi spisi, pisanimi v narodnem jeziku, v kratkem času prikupil vsemu narodu in je izpodbujal mlade in stare na koristno branje; ljudje so začeli pridno brati. S tem pa je dosegel, da je „serbski jezik“ bil v čislh, kateremu je Obradović prvi pridobil in zagotovil častno mesto v slovstvu.

(Dalje prih.)

T.

Novi listi.

„Hrvatski svjetozor“, list za kulturno zgodovino, izhaja v Zagrebu že od 1. julija. Urednik M. Grlovič (pravo imé je Grloči). Cena 6 gl.

„Humoristički list“, pisan v slovenskem in hervaškem jeziku, izhaja v Zagrebu. Cena 3 gl. Urednik Raič.

„Sv. Cecilija“, list za narodno cerkveno glasbo in petje, izhaja od 1. julija v Zagrebu. Cena 4 gl. Urednik Cugšvert, učitelj na c. k. vadnici. Glasbeni del „Sv. Cecilije“ ureduje slavn skladatelj Ivan pl. Zajc.

„Ilustrovaná ratná kronika“. Z. J. Jovanović, prvi serbski pesnik, bode izdajal od 1. avgusta počenši v Novem sadu list s podobami za narod, v katerem bo v lahki in umevni besedi naznanjal vse imenitne dogodbe sedanje ruskoturške vojske. Ta list — „ilustrovaná ratná kronika“ — bo izhajal v vezkih 1. in 15. dan meseca. Cena posameznim vezkom 30 kr.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in P. Horn.